

EASTERN PARTNERSHIP
CIVIL SOCIETY FORUM

NATIONAL
ENDOWMENT
FOR
DEMOCRACY

SUPPORTING FREEDOM AROUND THE WORLD

Funded by
the European Union

Re-granting 2021, Lot 2

Starea e-Sănătății în Moldova

- Studiu de politică aprofundat -

AMEP

АГЕНЦІЯ МІСЛЕВОГО
ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ
І РАДІВЦІВЦІНИ

Aceast Studiu a fost elaborat cu sprijinul financiar al Uniunii Europene. Toată responsabilitatea pentru conținutul său revine exclusiv Partenerului de Proiect “Business Consulting Institute” și nu reflectă neapărat opiniile Uniunii Europene.

Titlul proiectului:

„Sinergia e-Sănătății și competențe digitale în Georgia, Moldova și Ucraina: o modalitate de a crește rezistența societății civile a Parteneriatului Estic în vremuri de criză” (Numărul contractului de grant: 005/2021/Lot2/ 002)

Proiectul beneficiază de sprijin prin Programul de re-grantare a Forumului Societății Civile EaP (FSTP) către membri și este finanțat de Uniunea Europeană ca parte a sprijinului său pentru societatea civilă din regiune. În cadrul schemei sale de re-grant, Forumul Societății Civile a Parteneriatului Estic (EaP CSF) sprijină proiecte ale membrilor săi care contribuie la îndeplinirea misiunii și obiectivelor forumului.

Granturile sunt disponibile pentru OSC din Parteneriatul Estic și țările UE. Domeniile cheie de sprijin sunt democrația și drepturile omului, integrarea economică, mediul și energia, contactele între oameni, politicile sociale și de muncă.

Parteneri:

Centrul Internațional de Afaceri și Dezvoltare Economică (Georgia)

Agentia Economică de Dezvoltare Locală a Regiunii Yavoriv (Ucraina)

Business Consulting Institute (Moldova)

Coordonator cercetare: David Tsiskaridze

Echipă de cercetare: Mihai Avram, Shota Jamburidze, Iryna Kuropas

Chișinău, Mai 2022

Cuprins

Termeni cheie și definiții	4
Abrevieri	5
Sumar Executiv	6
1. Introducere	7
1.1 Context	7
1.2 Obiective și Sarcini	7
1.3 Rezultate scontate	7
2. Metodologie	8
2.1 Abordare	8
2.2 Analiză de media	10
2.3 Respondenți și resurse	12
3. Rezultate ale Cercetării	12
3.1 Legislația și politica în domeniul sănătății electronice	12
3.1.1 Politică și strategie	12
3.1.2 Reglementarea domeniului e-sănătate	13
3.2 Guvernare în domeniul sănătății electronice	18
3.3 Infrastructură și servicii de sănătate electronică	22
3.4 Inovație și Cercetare	28
3.5 Capacitate, Competență, Resurse	29
3.6 Cooperare internațională, proiecte, inițiative	29
4. Analiza de Media	29
5. Recomandări	35
ANEXE	38
Anexa 1: Informații și Surse	38
Anexa 2: Chestionare	39

Termeni cheie și definiții

e-Sănătate - OMS definește e-sănătatea ca fiind utilizarea rentabilă și sigură a tehnologiilor informației și comunicațiilor în sprijinul sănătății și domeniilor legate de sănătate, inclusiv serviciile de îngrijire a sănătății, supravegherea sănătății, literatura de specialitate și educația, cunoștințele și cercetarea pentru sănătate.

Strategia națională de e-sănătate (NeHS) - Existența unei politici sau strategii naționale de e-sănătate, care stabilește viziunea și obiectivele de promovare a utilizării TIC în mod specific pentru sectorul sănătății.¹

Telemedicină - Telemedicina este schimbul de informații medicale dintr-o locație în alta prin intermediul comunicațiilor electronice, care îmbunătățește starea de sănătate a pacientului. Telemedicina are aplicații multiple și poate fi folosită pentru diferite servicii, care includ instrumente wireless, e-mail, video bidirecțional, smartphone-uri și alte metode de tehnologie de telecomunicații.²

ePrescripție - este un cadru tehnologic care permite medicilor și altor practicieni să scrie și să trimită rețete către o farmacie participantă în mod electronic, în loc să utilizeze note scrise de mână sau prin fax sau să apeleze rețete.³

Interoperabilitatea - este proprietatea care permite partajarea nerestricționată a resurselor între diferite sisteme. Aceasta se poate referi la capacitatea de a partaja date între diferite componente sau mașini, atât prin intermediul software-ului, cât și al hardware-ului, sau poate fi definit ca schimbul de informații și resurse între diferite computere prin rețele locale (LAN) sau rețele extinse (WAN). În linii mari, interoperabilitatea este capacitatea a două sau mai multe componente sau sisteme de a face schimb de informații și de a utiliza informațiile care au fost schimbate.⁴

Standarde deschise - Un standard deschis este un standard care este accesibil și utilizabil în mod deschis de către oricine. Este, de asemenea, o condiție prealabilă pentru a utiliza licență deschisă, nediscriminare și extensibilitate. De obicei, oricine poate participa la dezvoltare. Nu există o definiție unică, iar interpretările variază în funcție de utilizare.⁵

Date deschise - datele care sunt accesibile, exploatate, editabile și partajate de oricine în orice scop, chiar și comercial. Datele deschise sunt licențiate sub o licență deschisă.⁶

¹ <https://www.who.int/data/gho/indicator-metadata-registry/imr-details/4762>

² <https://evisit.com/resources/telemedicine-definition/>

³ <https://www.techtarget.com/searchhealthit/definition/e-prescribing>

⁴ <https://www.techopedia.com/definition/631/interoperability>

⁵ https://en.wikipedia.org/wiki/Open_standard

⁶ https://en.wikipedia.org/wiki/Open_data

Abrevieri

HMIS - Sisteme informaționale de management al sănătății

DSM - Piața unică digitală

CE - Comisia Europeană

UE - Uniunea Europeană

HER - Sistem electronic de evidență medicală

eID - Identificare electronică

GDPR - Regulamentul general privind protecția datelor

HDM - Armonizarea piețelor digitale

HIV/SIDA - virusul imunodeficienței umane/sindromul imunodeficienței dobândite

TIC - Tehnologii informaționale și comunicaționale

IoT - Internet of Things / Internetul Obiectelor

USAID - Agenția Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională

OMS – Organizația Mondială a Sănătății

Sumar Executiv

Moldova și-a început procesul de digitalizare în 2010, odată cu înființarea Agenției naționale de guvernare electronică. De atunci, Moldova a reușit să progreseze în multe domenii și a îmbunătățit modul în care oferă servicii publice în majoritatea domeniilor, de la modul în care cetățenii își fac declarațiile de venit până la modul în care copiii au învățat online în timpul COVID-19. Din păcate, sănătatea a fost singurul sector care a fost lăsat în afara digitalizării și încă nu s-a dovedit a fi un succes.

Este dificil de creat o imagine clară a ceea ce este sănătatea electronică astăzi în Moldova, deoarece informațiile despre aceasta sunt împrăștiate în rândul mai multor actori. Compania Națională de Asigurări deține unele date, dar nu oferă acces liber altor părți interesate, cum ar fi Ministerul Sănătății. În consecință, Ministerul nu poate evalua performanța propriei infrastructuri TIC. Există lacune de cunoștințe și experiență și, în același timp, există puțină cooperare și comunicare între părțile interesate.

Vestea bună este că, din vara lui 2021, avem un nou guvern care și-a asumat e-Sănătatea ca prioritate și se pregătește să adopte Strategia Națională de e-Sănătate cât mai curând posibil și să treacă la construirea sistemului în viitorul apropiat. Acest lucru nu înseamnă că un Sistem Informațional nu există în acest moment, doar că este inferior și nu este potrivit pentru nevoile anului 2022. Este un sistem închis cu posibilitate zero de interacțiune cu pacientul, deoarece nu a fost proiectat într-un mod concentrat pe pacient. Sistemele nu au interoperabilitate și se mișcă lent, într-o industrie care cere viteză și adaptabilitate.

Posibilitatea de a primi o rețetă electronică de la medic sau de a obține o programare la medic urmează să fie primele servicii noi care vor fi dezvoltate de Ministerul Sănătății. Noul sistem va fi concentrat asupra pacientului și va fi construit conform standardelor tehnologice moderne. Standardele deschise sunt o prioritate și acest lucru va crește transparența pentru cetățeni, dar și pentru cercetători și studenți. Factorii de decizie vor putea obține cifrele de care au nevoie pentru elaborarea politicilor bazate pe dovezi. Aceasta face parte din viziunea actuală de eHealth și toate acestea se încadrează în limitele de confidențialitate a datelor.

Țări precum Ucraina, Georgia, Estonia, România sunt deschise să împărtășească cele mai bune practici pentru a îmbunătăți guvernanta în sectorul sănătății și pentru a evita capcanele obișnuite ale construirii unui sistem digital. După Covid-19, sectorul sănătății a devenit o prioritate pentru autoritățile naționale din Republica Moldova, precum și pentru partenerii săi internaționali. La fel ca și în cazul Covid-19, este insuficient să se acționeze la nivel local și chiar regional. Interoperabilitatea, transparența, partajarea datelor de cercetare și tot felul de colaborări în domeniul cunoașterii sunt piatra de temelie a sănătății publice moderne.

1. Introducere

1.1 Context

Acest Studiu de cercetare a fost elaborat în cadrul proiectului „Sinergia e-Sănătății și competențe digitale în Georgia, Ucraina și Moldova: calea pentru creșterea rezilienței societăților civile ale Parteneriatului Estic în vremuri de criză”, care este implementat cu sprijinul Parteneriatului Estic, Forumul Societății Civile, și Comisia Europeană.

Obiectivul principal al acestei cercetări este analiza stării actuale a e-Sănătății în Moldova, identificarea principalelor provocări și nevoi ale acestui sector și evaluarea acțiunilor acestora în vederea instituirii unor standarde comune de armonizare și interoperabilitate.

Ca rezultat principal, studiul va furniza recomandări pentru reformarea/îmbunătățirea sistemelor de e-Sănătate ale țărilor țintă (inclusiv pentru depășirea consecințelor și influenței COVID-19) care au fost promovate în țările țintă ale Parteneriatului Estic.

1.2 Obiective și Sarcini

Obiectivul principal al cercetării este realizarea unui studiu comparativ în trei țări (Moldova, Ucraina, Georgia), dar această parte specială a raportului de cercetare se va concentra pe Moldova. Scopul acestei părți a raportului de cercetare este investigarea e-Sănătății din Moldova, cu o privire de ansamblu asupra progresului și dezvoltării acesteia în ultimii ani. Din acest motiv, analiza acoperă șase dimensiuni diferite – principalele subiecte de cercetare fiind:

1. Legislația și politica în domeniul sănătății electronice
2. Guvernanța în domeniul sănătății electronice
3. Infrastructură și servicii de sănătate electronică
4. Inovare, cercetare
5. Capacitate, Competență, Resurse
6. Cooperare internațională, proiecte, inițiative

1.3 Rezultate scontate

În cadrul acestei cercetări s-au format 6 ipoteze principale. Ipoteza reprezintă afirmația pozitivă legată de fiecare subiect de cercetare și presupune cel mai bun scenariu cu toate dimensiunile. Această cercetare va examina toate cele șase ipoteze principale pe baza informațiilor colectate din metodele de cercetare secundare și primare.

Cele șase ipoteze sunt următoarele:

Tema de cercetare 1: Legislația și politica în domeniul sănătății electronice

Ipoteza 1: Există suficientă claritate/certitudine juridică în țară în ceea ce privește e-Sănătatea. Există o strategie și politici active în domeniul sănătății electronice. Toate subsectoarele de e-Sănătate au politici și reglementări determinate. Protecția datelor în domeniul sănătății electronice este reglementată.

Tema de cercetare 2: Guvernarea e-Sănătății

Ipoteza 2: Țara a înființat un organism guvernamental dedicat, care lucrează în mod special la reglementarea și dezvoltarea sectorului e-Sănătate. Toate părțile interesate necesare pentru guvernarea e-sănătății sunt prezente și responsabilitățile lor sunt bine descrise.

Tema de cercetare 3: Infrastructură și servicii de sănătate electronică

Ipoteza 3: Țara a înființat un Sistem de Informații în Sănătate și o infrastructură relevantă, care este interoperabilă și se bazează pe standardele UE, EHR, eRx și toate sistemele primare de e-Sănătate sunt la locul lor.

Tema de cercetare 4: Inovare, Cercetare

Ipoteza 4: Țara are politici și mecanisme eficiente, care susțin inovațiile în domeniul sănătății electronice și dezvoltarea de noi tehnologii de sănătate electronică.

Tema de cercetare 5: Capacitate, Competență, Resurse

Ipoteza 5: Țara a stabilit mecanisme pentru creșterea competențelor în domeniul sănătății electronice, inclusiv programe universitare și programe de formare separate/cursuri de calificare destinate îmbunătățirii abilităților digitale ale cetățenilor în domeniul sănătății electronice.

Tema de cercetare 6: Cooperare internațională, proiecte, inițiative

Ipoteza 6: Țara are o cooperare strânsă cu UE în chestiuni legate de e-Sănătate, inclusiv negocieri privind schimbul transfrontalier de informații privind sănătatea. Există platforme publice și private, care îmbunătățesc sectorul e-Sănătății din țară.

2. Metodologie

2.1 Abordare

Pentru a oferi rezultate de cercetare de înaltă calitate, acest studiu examinează metodele secundare (cercetare de birou), precum și metodele primare de cercetare.

Toate cele 6 subiecte vor fi examinate în fazele de cercetare secundare și primare. În special:

- Studiul tuturor actelor juridice de reglementare din sistemul electronic de sănătate;
- Descrierea istoriei creării sistemului de e-Sănătate al țării (indicând cele mai importante acte legislative adoptate pentru reformă), precum și planuri de îmbunătățire a sistemului în viitor.
- Studiul instituțiilor din sistemul e-Sănătate: principii de lucru (indicând actele juridice de reglementare definitorii), funcțiile, actele juridice de reglementare care le ghidează;
- Descrierea caracteristicilor/funcțiilor software-ului pentru funcționarea sistemului de e-Sănătate;

Ca urmare, mai multe tipuri de informații obligatorii trebuie generate și transmise, după cum urmează:

1.1. Tabel de acte juridice care reglementează activitatea sistemului de e-Sănătate al țării:

Numărul documentului	Tipul documentului	Intrarea în vigoare	Nume	Principalele aspecte ale sistemelor de e-sănătate
...

1.2. Tabelul instituțiilor din sistemul de sănătate al țării:

Numele instituției	Principiile de operare	Principalele funcții ale unei instituții în sistemul de e-sănătate	Acte principale, de reglementare a muncii
...

1.3. Tabelul sistemelor naționale de e-sănătate (software), dezvoltate și guvernate de instituțiile publice:

Numele sistemului (software) (linkuri dacă sunt disponibile)	Funcții principale	Scurt istoric	Părțile interesate, structura de conducere și principalele acte, reglementarea sistemului
...

1.4. O diagramă vizuală a funcționării sistemului național de e-sănătate, indicând instituțiile, nivelurile, funcțiile/rolurile, procesele (mișcarea resurselor financiare, personalului, utilizatori etc.) și o descriere a caracteristicilor/funcțiilor software-ului sistemului.

1.5. Descrierea textuală a informațiilor date la paragrafele 1.1 - 1.4, cu concluzii generalizate.

2.2 Analiză de media

A doua parte a cercetării documentare este analiza mass-mediei naționale și a paginilor web oficiale ale autorităților și organismelor de statistică respective pentru a urmări evoluția sistemului de e-Sănătate: analiza conținutului mass-media naționale, paginile web oficiale ale autorităților, instituțiile de servicii responsabile. pentru funcționarea sistemelor de e-Sănătate și a organismelor de statistică în vederea urmării performanței sistemului de e-Sănătate (sursele sunt selectate de la momentul lansării sistemelor de e-Sănătate până la momentul realizării studiului).

2.1.1. Analiza site-urilor web oficiale ale autorităților, instituțiilor de servicii responsabile cu funcționarea sistemului național de e-sănătate și a organismelor de statistică de stat prevede culegerea informațiilor și introducerea acestora în următorul tabel:

Numele publicației / website	Titlul publicației	Adresa web	Tip de publicație (alegeți cea potrivită): - e-sănătate care reglementează activitatea sistemelor de e-sănătate; - descrierea sistemelor naționale de e-sănătate (inclusiv date statistice) - explicarea activității eHealth pentru utilizatori și/sau suport tehnic - îmbunătățiri - Probleme
...

2.1.2. Concluzii textuale realizate pe baza tabelului privind site-urile oficiale ale autorităților și instituțiilor de servicii responsabile cu funcționarea sistemelor de eHealth, organelor de statistică de stat. Concluziile ar trebui să determine capacitatea de a oferi răspunsuri la următoarele întrebări pe baza informațiilor disponibile în sursele studiate:

- „Cum să utilizați sistemele de sănătate electronică?”

- „Sunt disponibile informații de contact, asistență tehnică, „linii fierbinți”?”
- „Cum sunt organizate și funcționează sistemele de sănătate electronică?”
- „Există informații statistice referitoare la sistemele eHealth?”
- „Există programe de formare pentru dezvoltarea competențelor digitale în eHealth?”

2.2.1. Analiză a mass-media care acoperă cel mai intens activitatea sistemelor naționale de sănătate electronică:

Numele publicației / Website	Titlul publicației	Adresa	Tip de publicație (alegeți cea potrivită): - Legile, care reglementează activitatea e-sănătății - descrierea sistemelor de e-sănătate (inclusiv date statistice) - explicarea activității sistemului de eHealth pentru utilizatori și/sau suport tehnic - îmbunătățiri - Probleme	Natura publicației, unde: „+” - atitudine pozitivă față de sistemele de sănătate electronică; "- " - atitudine negativă față de sistemele de eHealth / acoperirea problemelor în funcționarea sistemului; „+/-” – caracterul neutru al publicației
...	

2.2.2. Concluzii textuale făcute pe baza tabelului, care oferă răspunsuri la întrebări:

- Cât de intens este abordată în mass-media tema sistemelor naționale de sănătate electronică?
- Există surse (altele decât cele menționate la paragraful 2.1.1.) care explică modul de utilizare a sistemelor naționale de e-sănătate?
- Ce probleme au apărut în funcționarea sistemelor? Au fost rezolvate problemele la momentul studiului?

- Există recomandări de la specialiști/experti cu privire la continuarea reformei eSănătății?
Descrierea principalelor recomandări.

- Există programe de formare pentru dezvoltarea competențelor digitale în eHealth?

2.3 Respondenți și resurse

Șapte respondenți au fost intervievați în faza de cercetare primară. Chestionarul a acoperit toate cele 6 teme principale de cercetare ale studiului și toate ipotezele au fost evaluate pe baza răspunsurilor respondenților. Au fost înregistrate interviuri și au fost făcute stenograme.

Respondentul 1: Constantin Postică - Consilier principal pe e-Sănătate al Viceprim-ministrului Digitalizării / fosta Agenție eGuvernare (eGov) din Moldova

Respondentul 2: Aliona Grossu - Manager de proiect la cel mai mare spital privat din Chișinău, „Medpark”, și fost director al Uniunii Instituțiilor Medico-Sanitare Private din Moldova (UIMSP - Uniunea Instituțiilor Medico-Sanitare Private)

Respondenții 3 și 4: Sergiu Gherman (Director PAS - Centrul pentru Politici și Studii în Sănătate) și Elena Cioina (Coordonator media la PAS)

Respondentul 5: Igor Leorda - Consultant principal la Serviciul Tehnologia Informației și Comunicațiilor (e-Sănătate) al Ministerului Sănătății

Respondentul 6: Doctor Alexandru Corlăteanu - Cercetător, Profesor, Șef Departament Relații Internaționale Cercetare din cadrul Universității de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu”

Respondentul 7: Zinaida Bezverhni - Secretar de stat la Ministerul Sănătății

Rapoartele complete ale interviurilor, transcrierile și înregistrările audio sunt disponibile în Anexa 3.

3. Rezultate ale Cercetării

3.1 Legislația și politica în domeniul sănătății electronice

3.1.1 Politică și strategie

Tabelul 1: Documente de politică și strategie de sănătate electronică

Numărul documentului	Tipul documentului	Data	Numele	Principalele aspecte ale sistemelor de e-sănătate
1	Strategia națională de e-Sănătate (proiect)	2020 (deschis pentru	Proiectul Strategiei naționale de	Telemedicină, date, înregistrări electronice ale pacienților, managementul cunoștințelor, m-Health,

		consultări publice)	e-Sănătate 2020	sănătate virtuală, cercetare și inovare.
--	--	---------------------	-----------------	--

Cel mai important act de reglementare în sistemul electronic de asistență medicală din Moldova este Strategia Națională de e-Sănătate. Din păcate, Strategia se află în stadiul de redactare⁷, în ciuda faptului că angajamentul de a elabora acest document a fost asumat în perioada 2012-2015 în cadrul negocierilor cu Banca Mondială pentru finanțarea Planificării Strategice a Reformei Managementului Informației în Sănătate în Moldova⁸. Strategia a fost în proces de dezvoltare de mult timp și mai mult de trei guverne s-au schimbat de la începutul misiunii de lucru. După cum au afirmat în timpul interviurilor reprezentanților Ministerului Sănătății, aceștia sunt aproape de a-l finaliza în vara lui 2022. Proiectul actual este cuprinzător, dar nesigur pentru că din declarațiile guvernului trece prin schimbări majore.

Ipoteza 1: Există suficientă claritate/certitudine juridică în țară în ceea ce privește e-Sănătatea. Există o strategie și o politică active în domeniul sănătății electronice. Toate subsectoarele de e-Sănătate au politici și reglementări determinate. Protecția datelor în domeniul sănătății electronice este reglementată.

Principalele constatări:

Nu există suficientă claritate/certitudine juridică în țară în ceea ce privește e-Sănătatea. Strategia națională de e-Sănătate este încă în proces de elaborare și acesta este documentul de bază în ceea ce privește e-Sănătatea în Moldova. Există o altă legislație care se referă la sistemele informaționale din medicină și digitalizarea serviciilor de sănătate, totuși este nevoie de ajustarea legilor (inclusiv cea privind „Registrul medical”) după adoptarea Strategiei naționale de e-Sănătate. Noua arhitectură va aduce schimbări în: modul în care funcționează sistemul, modulele de informații și distribuția, care autorități sunt responsabile pentru ce sisteme și, respectiv, date și alte astfel de schimbări fundamentale. Din acest motiv, majoritatea legilor, reglementărilor și hotărârilor guvernamentale existente vor deveni inutile. Excepție de la aceasta face legea privind protecția datelor cu caracter personal care rămâne în vigoare și este încă relevantă. În ceea ce privește elaborarea politicilor, procesul este defectuos din cauza (1) lipsei de claritate juridică, (2) distribuției prea complicate a responsabilităților părților interesate, (3) lipsei de colectare centralizată a datelor care duce la imposibilitatea elaborării politicilor bazate pe dovezi.

3.1.2 Reglementarea domeniului e-sănătate

⁷ Ultimul draft al strategiei, https://www.who.int/goe/policies/moldova_Strategia-eSanatate-si-Planul-de-implementare2020.pdf?ua=1

⁸ EU4Digital: sprijinirea economiei digitale și a societății în Parteneriatul Estic „Analiza situației actuale a sănătății electronice în țările partenere din Est”, Raport comparativ (mai 2020), p. 12.

Tabelul 2: Principalele acte juridice de reglementare a sistemelor de e-sănătate

Numărul documentului	Tipul documentului	Data (intră în vigoare)	Denumire	Principalele aspecte ale sistemelor de e-sănătate
1	Hotărâre de Guvern	25.08.2021	Hotărâre de Guvern nr. 148/2021 privind organizarea și funcționarea Ministerului Sănătății	Interoperabilitate, Crearea unui Departament responsabil cu eHealth în cadrul Ministerului
2	Hotărâre de Guvern	29.05.2019	Hotărâre de Guvern nr. 265 din 29-05-2019 actualizarea Regulamentului privind ținerea Registrului medical	Listarea instituțiilor de stat responsabile de Sistemele Informaționale Automatizate și a datelor care sunt generate de aceste sisteme.
3	Hotărâre de Guvern	24.07.2017	Hotărâre de Guvern nr. 586 privind aprobarea Regulamentului de ținere a Registrului medical	Enumeră toate infrastructurile și sistemele operaționale de e-Sănătate: 1) Sistemul informatic automatizat „Asistență medicală primară” (SIA AMP); 2) Sistemul informatic automatizat „Asistență medicală spitalicească” (SIA AMS); 3) Sistemul informatic de

				<p>evidență a resurselor umane în sistemul de sănătate (SIERUSS);</p> <p>4) Sistem informatic automatizat „Serviciul de sânge” (SIA SS);</p> <p>5) Sistemul informatic automatizat de transplant (SIA Transplant).</p>
4	Hotărâre de Guvern	31.10.2013	Hotărârea de Guvern nr. 857 privind Strategia Națională de Dezvoltare a Societății Informaționale „Moldova Digitală 2020	Sănătatea electronică menționată ca parte a planului de dezvoltare a infrastructurii digitale.
5	Lege	08.07.2011	Legea nr. 133 privind protecția datelor cu caracter personal	Articolul 7 din Lege permite abaterea de la protecția datelor cu caracter personal în domeniul sănătății atunci când domeniul de aplicare este medicina preventivă, diagnostic, și atunci când este în interesul protecției sănătății publice. Alte derogări sunt permise cu măsuri de securitate adecvate care să asigure confidențialitatea și la colectarea datelor

				trebuie solicitat acordul pacientului.
6	Hotărâre de Guvern	28.05.2010	Hotărâre de Guvern nr. 441 privind deschiderea negocierilor privind proiectul de acord de cooperare a statelor membre ale CSI privind crearea, dezvoltarea și utilizarea în continuare a sistemelor naționale de telemedicină compatibile	Telemedicină – inițierea negocierilor și cercetărilor care vor duce la dezvoltarea prevederilor legale și a infrastructurii (din 2010 nu au intervenit modificări semnificative).
7	Hotărâre de Guvern	14.10.2004	Hotărâre de Guvern nr. 1128 privind aprobarea Conceptului Sistemului Informatic Medical Integrat	Conceptul de e-Sănătate și descrierea completă a sistemului.

Prima încercare de a dezvolta o infrastructură de e-Sănătate funcțională în Moldova a fost în 2004, când Hotărârea Guvernului nr. 1128 a fost adoptată⁹. Decizia a vizat aprobarea Conceptului Sistemului Informatic Medical Integrat și descrie în detaliu modul în care ar trebui să funcționeze acest sistem. Scopul a fost colectarea, transmiterea, unificarea, stocarea, procesarea și vizualizarea informațiilor pentru a rezolva probleme complexe de examinare a pacienților și de dirijare a serviciilor de sănătate. Este important de menționat că acest sistem a fost conceput pentru a ajuta medicii să ofere servicii medicale mai bune, așa cum se precizează în Introducere. Acest accent pe medici și asigurarea medicilor cu date bune despre pacienți a fost fundamentul actualului sistem de sănătate electronică din Moldova și, în același timp, această focalizare greșită

⁹ Hotărâre de Guvern no. 1128/2004,
https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=49448&lang=ro#

constituie un defect de proiectare, în care nevoile pacienților sunt trecute cu vederea. Chiar și astăzi, rețeaua de sisteme informaționale este închisă pacienților care nu au cum să interacționeze direct cu ea. În viitoarea Strategie națională de e_sănătate, acest lucru va fi ajustat.

Hotărârea Guvernului nr. 441 din 2010 a fost singurul act juridic național care menționa telemedicina până în prezent și scopul său a fost lansarea negocierilor cu țările CSI privind dezvoltarea infrastructurii de telemedicină. Nicio altă mențiune despre telemedicină nu este înregistrată în actele sau reglementările legale naționale.

Legea nr. 133 din 2011 privind protecția datelor cu caracter personal, a fost primul act legislativ important privind confidențialitatea datelor în Republica Moldova și, din fericire, a fost conceput având în vedere nevoile de sănătate publică. Articolul 7 din lege permite abaterea de la protecția datelor cu caracter personal în domeniul sănătății atunci când domeniul de aplicare este medicina preventivă, diagnostic, și când este în interesul protecției sănătății publice. Alte derogări sunt permise cu măsuri de securitate adecvate care să asigure confidențialitatea și la colectarea datelor trebuie solicitat acordul pacientului. Aceste prevederi legale nu reprezintă un obstacol în creșterea și dezvoltarea eSănătății în Moldova.

Strategia „Moldova Digitală 2020”¹⁰ menționează și e-Sănătatea ca prioritate a digitalizării, fără a include prea multe detalii în decizia în sine cu privire la modul în care ar trebui să se întâmple acest lucru.

Hotărârea Guvernului nr. 586 din 2017 este principalul act legislativ care reglementează funcționarea actuală a infrastructurii e-sănătății în Moldova și introduce pentru prima dată conceptul de „Registrul medical”. Registrul medical este definit ca o resursă de informare de stat care conține informații despre pacienți (servicii medicale prestate, rețete prescrise de medici, medicamente administrate), instituții din sistemul medical, lucrători medicali, donatori, transfuzii de sânge. Cu alte cuvinte, Registrul Medical este „baza” a tuturor sistemelor autonome de informații medicale. Hotărârea Guvernului nr. 265 din 2019¹¹ vine să completeze acest act legislativ anterior prin adăugarea cărei instituții este responsabilă pentru fiecare sistem informațional și atribuirea de roluri în cadrul structurii rețelei.

Următorul act juridic care a fost elaborat a fost proiectul Strategiei Naționale de e-Sănătate, care, după cum sa menționat mai sus, se află în stadiu de elaborare. A fost deschis pentru consultări publice în 2020-2021 și aceste consultări nu au fost finalizate din cauza schimbărilor politice (alegeri). Strategia conține o descriere detaliată a modului în care ar trebui să arate arhitectura e-Sănătății, cuprinzând elemente precum: telemedicină, managementul datelor, înregistrarea electronică a pacientului, managementul cunoștințelor, m-health, sănătate virtuală, cercetare și inovare.

Cel mai recent act juridic referitor la e-Sănătatea este Hotărârea Guvernului nr. 148 din 2021, care pur și simplu a atribuit jurisdicție eHealth Departamentului IT al Ministerului Sănătății. Chiar și așa, acest lucru nu reflectă în totalitate poziția actualului minister cu privire la e-sănătate, deoarece aceasta este una dintre prioritățile principale pentru însăși ministru și șeful său de

¹⁰ Hotărâre de Guvern no. 857/2013, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=49441&lang=ro

¹¹ Hotărâre de Guvern no. 265/2019, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=114441&lang=ro

cabinet. Conducerea de vârf a Ministerului, împreună cu consultanții externi, conduc dezvoltarea eSănătății.

Principalele constatări:

Moldova nu are acte legislative cuprinzătoare, care ar crea un cadru general pentru dezvoltarea e-sănătății. Partea reglementară a domeniului este fragmentată.

3.2 Guvernare în domeniul sănătății electronice

Tabelul 3. Principalii actori interesați în domeniul e-Sănătății

Numele instituției	Principiile de bază operaționale	Principalele funcții ale unei instituții în sistemul de e-Sănătate	Acte principale, de reglementare a muncii
Ministerul Sănătății https://msmps.gov.md/	Instituție guvernamentală, responsabilă de managementul întregului sector de sănătate, inclusiv spitale, legislație, politică etc.	Potrivit Hotărârii Guvernului nr. 148/2021 privind organizarea și funcționarea Ministerului Sănătății, Ministerul dispune de un departament pentru Serviciul Tehnologia Informației și Comunicațiilor (eHealth). Ministerul Sănătății este responsabil de managementul a 47 de instituții medicale din Moldova, care includ Spitale, Clinici, Universități, Institute, Colegii.	HG 148/2021
Ministerul Digitalizării Republicii Moldova (fosta Agenție pentru eGuvernare) https://www.egov.md/	Instituție guvernamentală, responsabilă cu digitalizarea, elaborarea serviciilor electronice, conduce dezvoltarea și întreținerea	Potrivit Hotărârii Guvernului nr. 760/2010 sfera de activitate a Agenției este următoarea: 1) modernizarea serviciilor guvernamentale; 2) transformarea e-guvernare; 3) interoperabilitate; 4) audit de securitate cibernetică; 5)	HG 760/2010

	infrastructurii de eHealth (inclusiv conectarea acesteia cu serviciile existente de colectare a datelor și plăți).	alte domenii atribuite în competența Agenției prin acte normative. Serviciile electronice existente care nu sunt încă conectate la eHealth: MPass, MSign, MPay, MConnect, Mcloud.	
Compania Națională de Asigurări Medicale (CNAM) http://www.cnam.md/	Compania Națională de Asigurări în Medicină este o organizație autonomă de stat de nivel național, care are personalitate juridică și desfășoară activități nonprofit în domeniul asigurărilor obligatorii de sănătate.	Obiectivele CNAM sunt: organizarea, desfășurarea și dirijarea procesului de asigurare obligatorie de sănătate, cu aplicarea procedurilor și mecanismelor de formare a fondurilor financiare pentru acoperirea costurilor de tratament și profilaxie a bolilor și afecțiunilor, cuprinse în Programul unic de asigurare obligatorie de sanătate, controlul calitatii asistentei medicale acordate si implementarea cadrului normativ aferent asigurarii obligatorii de sanătate.	HG 950/2001 HG 156/2002
Casa Națională de Asigurări Sociale (CNAS) http://cnas.gov.md/	Casa Națională de Asigurări Sociale este o autoritate administrativă centrală în subordinea Guvernului, cu personalitate juridică, care administrează și administrează sistemul public de asigurări sociale.	CNAS - este organul puterii executive, care implementează politica de stat în domeniul asigurărilor sociale. Prin sistemul public de asigurări sociale, statul garantează cetățenilor dreptul la protecție socială în cazuri de bătrânețe, șomaj, boală, invaliditate, pierderea întreținerii prin plăți sociale - pensii, indemnizații și alte	Legea privind sistemul public de asigurări sociale de stat nr. 489-XIV din 08.07.1999.

		prestații de asigurări sociale. Prin CNAS, unor categorii de cetățeni li se acordă prestații de asistență socială, a căror finanțare se realizează din mijloacele bugetului de stat.	
<p>Agentia Nationala pentru Siguranta Publica (ANSP)</p> <p>https://ansp.md/</p>	<p>Agenția este o instituție de stat aflată în subordinea Ministerului Sănătății, responsabilă cu implementarea politicii de stat în domeniul sănătății publice. Această Agenție, împreună cu Comisia Națională Extraordinară de Sănătate Publică, au fost instituțiile primare de stat care au gestionat pandemia de COVID 19 în Moldova.</p>	<p>Agenția are sarcina de a asigura funcționarea și întreținerea sistemelor informaționale ale Registrului Medical, atribuite în conformitate cu cadrul normativ, precum și dezvoltarea de noi funcționalități în sistemele informatice deținute, conform priorităților stabilite. .</p>	<p>HG 1090/2017</p>
<p>USMF - Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie Nicolae Testemițanu a Republicii Moldova</p> <p>https://usmf.md/</p>	<p>USMF este singura instituție de învățământ superior din Republica Moldova care formează medici și farmaciști.</p>	<p>USMF este una dintre cele mai prestigioase instituții din țara noastră, câștigând și recunoaștere internațională. Universitatea are un mare centru de cercetare și inovare, care face cercetări în domenii precum virologie moleculară, biomedicină, inginerie genetică, biotehnologie,</p>	<p>Ordinul MECC nr. 1058 din 28.08.2019</p>

		bioinformatică și medicină computațională.	
--	--	--	--

Diagrama 1. Principalii stakeholderi ai sănătății electronice în Moldova.

Ipoteza 2: Țara a înființat un organism guvernamental dedicat, care lucrează în mod special la reglementarea și dezvoltarea sectorului e-Sănătate. Toate părțile interesate necesare pentru guvernarea e-sănătății sunt prezente și responsabilitățile lor sunt bine descrise.

Principalele constatări:

Există un organism guvernamental dedicat care lucrează în mod specific la reglementarea și dezvoltarea sectorului e-Sănătate și acel organism este Ministerul Sănătății. Totodată, departamentul IT al Ministerului Sănătății are doar un angajat. Fără resurse adecvate, digitalizarea sănătății nu poate progresa într-un ritm satisfăcător. S-a vorbit despre înființarea unei Agenții de eSănătate, dar acest lucru nu s-a făcut până acum, așa că Ministerul este susținut de personalul și consultanții Agenției de eGuvernare. Ministerul împreună cu eGov se ocupă de dezvoltarea Strategiei naționale și apoi a Planului de acțiune pentru dezvoltarea infrastructurii e-Sănătate. În fruntea agendei lor prioritare se află următoarele trei servicii adresate pacienților: eRețetă, Fișa electronică a pacientului și eProgramare. Nu toți factorii interesați sunt la locul lor, pentru că există încă o divizare între Minister și Compania Națională de Asigurări. Există, de asemenea, un anumit conflict între Minister și furnizorul său de servicii IT (companie privată). Acest lucru duce la indisponibilitatea datelor, la dificultatea de a ajusta și modifica sistemele automatizate existente și face ca sistemul în sine să funcționeze la o capacitate mai puțin decât optimă. Prin ajustarea contextului pentru implicarea părților interesate în gestionarea infrastructurii de sănătate electronică și îmbunătățirea furnizării de servicii prin achiziții mai eficiente, guvernul poate elimina blocajele și poate trece mai rapid cu reformele în domeniul sănătății.

3.3 Infrastructură și servicii de sănătate electronică

Tabelul 4: Descrierea sistemelor

Denumirea sistemului	Principalele funcții	Istoria pe scurt	Părțile interesate, structura de conducere și principalele acte, reglementarea sistemului
https://sia.amp.md/ (Operațional)	Sistem informatic automat „Asistență medicală primară” - Sistem bazat pe cloud pentru rezervarea online a unei întâlniri la medic și gestionarea pacienților în cadrul clinicilor.	Potrivit unei scrisori oficiale a CNAM, din aprilie 2022 ¹² , SIA AMP are 16.492 de conturi de utilizator înregistrate. Dintre acestea, 5253 utilizatori cu rol de medic (medic de familie, medic specialist, medic de laborator) și 11.239 de conturi de utilizatori cu alte roluri (asistent medical, lucrător, operator).	CNAM/ Ministerul Sănătății
https://sia.ams.md/ (Operațional)	Sistemul informatic automatizat „Asistență medicală spitalicească”. Tabloul de bord pentru managementul proceselor spitalicești cu	„Sistemul informatic automatizat pentru asistența medicală spitalicească (SIA AMS) a început să fie implementat în IMSP Oncological Institute, începând cu anul 2017, fiind accesat online în cadrul platformei guvernamentale MCloud.” ¹³	CNAM/ Ministerul Sănătății

¹² Cerere de informații de la CNAM prin email oficial. Scrisoarea de răspuns scanată este disponibilă la cerere.

¹³ <https://www.zdg.md/stiri/stiri-sociale/sistemul-informational-automatizat-din-spitale-cum-funcioneaza-in-r-moldova-si-ce-cred-medicii-ca-ar-trebuie-ajustat/>

	validare dosar pacient conectat la CNAM (Compania Națională de Asigurări).	<p>„Din 2017, furnizarea de îngrijiri la o serie de spitale din Republica Moldova a fost transformată prin introducerea unui sistem informatic automatizat care să permită spitalelor să gestioneze în timp real informațiile privind fluxul de fonduri, furnizarea de medicamente, materiale sanitare. și chiar date despre starea de sănătate a fiecărui pacient.</p> <p>Sistemul informatic automatizat „Asistență medicală spitalicească” (AIS HMA) operează acum cu succes în 15 spitale din întreaga țară, asigurând o comunicare eficientă între medici și o administrare medicală eficientă.”¹⁴</p>	
SIERUSS (Operațional)	Sistem informațional de evidență a resurselor umane în sistemul de sănătate	„SIERUSS este un instrument de monitorizare a situației resurselor umane în sănătate care, pe lângă informațiile privind numărul de lucrători sanitari și alte date personale, permite Ministerului Sănătății să gestioneze problemele de zi cu zi legate de resursele umane - ocuparea forței de muncă și mobilitatea lucrătorilor din domeniul sănătății, fluctuațiile și	ANSP/Ministerul Sănătății

¹⁴ <https://eufordigital.eu/library/eu-moldova-cooperation-newsletter-of-the-eu-delegation-to-the-republic-of-moldova-5th-edition/>

		fluxurile posturilor lor aprobate și ocupate, managementul resurselor umane, informații despre formarea continuă a acestora; să analizeze tendințele migrației în sistemul de sănătate și să planifice forța de muncă în domeniu.” ¹⁵	
Sistemul Informatic Automatizat Serviciul de Sange -SIA SS (Operațional)	Sistem informational de gestionare a informatiilor privind operatiunile bancii de sange.	?	Centrul Național de Transfuzie Sanguină
Sistemul Informațional Automatizat pentru Transplant (SIA Transplant)	„SIA „Transplant” va oferi suportul informațional necesar pentru îndeplinirea funcției de coordonare a procesului de transplant. Prin SIA „Transplant” se va realiza interconectarea cu modulele sistemului informatic național privind datele populației, cu modulele informative ale sistemului	Lansat în 2013. Descrierea completă a sistemului este disponibilă în acest link ¹⁷ .	Agentia Nationala de Transplant

¹⁵https://monitorul.fisc.md/electronic_services/ministerul_sanatatii_a_lansat_sistemul_informatic_de_evidenta_a_resurselor_umane_din_sistemul_sanatatii_sieruss.html

¹⁷ https://msmps.gov.md/sites/default/files/legislatie/ordinul_nr._118_din_o8.02.20013.pdf

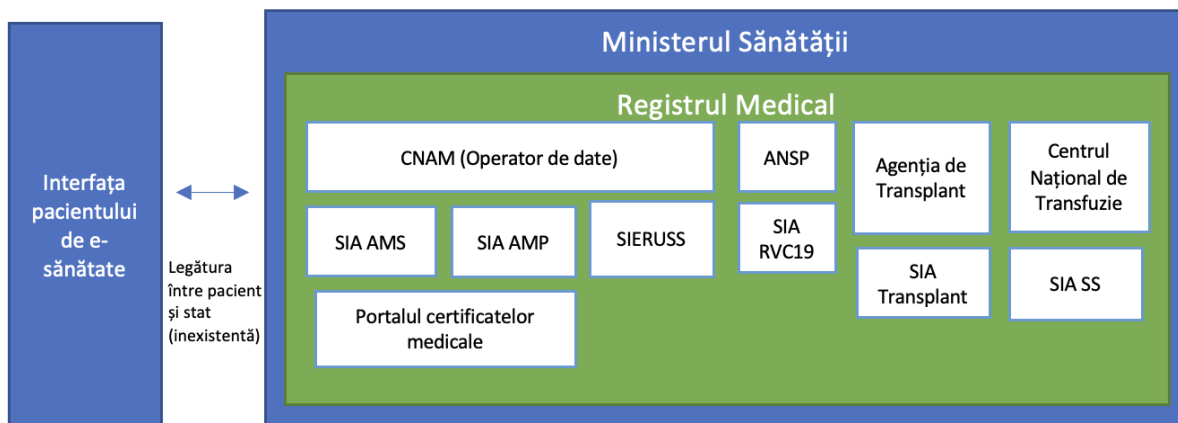
	<p>hematologic și boli transmisibile, în vederea integrării informațiilor privind bolile transmisibile la donatorii înregistrați. Această conexiune va preveni transmiterea infecțiilor și patologiilor grave la pacienții cu transplant.”¹⁶</p>		
<p>Portalul certificatelor de concediu medical</p>	<p>Portalul certificatelor de concediu medical este un ansamblu de resurse și tehnologii informaționale, mijloace tehnice și metodologii, destinat gestionării informațiilor privind certificatele de concediu medical emise de furnizor, în conformitate cu prevederile legale privind accesul la informații confidențiale.</p>	<p>Mai multe informații despre regulamentul de funcționare a acestui portal sunt disponibile pe acest link¹⁸.</p>	<p>CNAM/CNAS – Agenția Națională de Asigurări Sociale</p>

¹⁶ <https://transplant.gov.md/ro/content/lansarea-oficiala-sia-transplant>

¹⁸ https://msmps.gov.md/sites/default/files/legislatie/ordin_nr_933_din_15.08.19-_regulament_privind_organizarea_si_functionarea_portalului_certificatelor_de_concediu_medical.pdf

eSănătate.md	E-Sănătate.md este o platformă media cu o rețea de site-uri web dedicate domeniului sănătății, inclusiv spitale.md care este un sistem de evaluare a spitalelor pentru pacienți.	Elaborat și deținut de organizația neguvernamentală numită PAS (Centrul pentru Politică și Analiză în Sănătate)	PAS – Centrul pentru Politici și Analize în Sănătate
SIA RVC19	Sistem informatic automatizat „Fișă de vaccinare COVID-19”	Elaborat în mai 2015, ca răspuns la pandemia COVID19. Până în prezent, 1.054.128 de persoane vaccinate. 2.122.518 doze de vaccin, conform https://vaccinare.gov.md/	ANSP/Ministerul Sănătății
Serviciu de prescripție electronică (nu este încă disponibil)	Rețete digitale	În dezvoltare (planificat)	Ministerul Sanatatii
eProgramare (nu este încă disponibil)	Rezervații online programarea la medic de către pacient	În dezvoltare (planificat)	Ministerul Sanatatii
eFișă (nu este încă disponibil)	Dosar pacient in format digital	În dezvoltare (planificat)	Ministerul Sanatatii

Diagrama 2: Sistemele de e-Sănătate în Moldova

Sistemul e-Sănătate din Moldova este compus din următoarea structură: la bază se află Registrul Medical („Registrul Medical”) și conține șapte Sisteme Informaționale Automatizate (SIA) care sunt concentrate pe domenii specifice. Din păcate, aceste sisteme nu sunt conectate între ele și nu pot fi conectate din cauza interoperabilității lipsă. Datele din clinicile medicale nu sunt transferate către spitale chiar dacă pacientul trebuie mutat urgent acolo. De obicei, aceasta înseamnă că medicii trebuie fie să partajeze datele pe hârtie, fie să reintroducă pacientul în baza de date. Registrul medical, așa cum este descris în Hotărârea Guvernului 586, este compus din 13 sisteme, dintre care principalele sunt:

1. SIA AMP (Sistem Informațional Automatizat de Asistență Medicală Primară);
2. SIA AMS (Sistem Informațional Automatizat de Asistență Medicală Spitală);
3. SIERUSS¹⁹ (Sistem Informațional Automatizat de evidență a resurselor umane în sănătate);
4. SIA SS (Sistem Informațional Automatizat pentru transfuzie de sânge);
5. SIA Transplant (Sistem Informațional Automatizat pentru Transplant de Organe);
6. Portalul certificatelor de concediu medical;
7. SIA RVC19 (Sistem Informațional Automatizat pentru evidența vaccinării împotriva COVID-19);

Celelalte cinci sisteme nu au o conexiune directă la e-Sănătate și se referă mai mult la laboratoare și la inventarul de echipamente medicale. Proprietarul acestor Sisteme Informaționale Automatizate este Ministerul Sănătății, dar deținătorii acestor sisteme sunt multipli. Unul dintre principalii deținători de sisteme și date este CNAM (Compania Națională de Asigurări)²⁰. Agenția Națională de Sănătate Publică este responsabilă de SIERUSS și SIA RVC19 (sistemul de informații despre vaccinul Covid-19). Sistemele care se referă la transfuzia de sânge și transplantul sunt, de

¹⁹ În curând va fi înlocuit cu SIEGRUSS (o versiune mai nouă a software-ului). Aceasta este pe ordinea de zi, dar nu a avut loc încă.

²⁰ Hotărârea Guvernului nr. 265 din 2019, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=114441&lang=ro, articolul 1.

asemenea, operate de agenții specializate. După cum au confirmat reprezentanții Ministerului, sistemele informatice nu sunt deschise și nu au interfață pacient. Au fost dezvoltate într-un mod diferit și abia acum, Ministerul plănuiește să deschidă unele servicii de eHealth către pacienți într-un mod mai direct. Primele trei sisteme care vor fi dezvoltate sunt ePrescription (eRețetă), Fișa electronică a Pacientului și eeProgramare. Nu este clar când vor fi dezvoltate și implementate aceste instrumente digitale.

După cum sa menționat în primul paragraf, următorul pas cel mai important pentru e-Sănătate în Moldova este finalizarea și adoptarea Strategiei naționale de e-Sănătate. Aceasta este oportunitatea de a proiecta o infrastructură digitală centrată pe pacient în domeniul asistenței medicale și de a corecta defectele de proiectare ale actelor juridice anterioare.

Ipoteza 3: Țara a înființat un Sistem de Informații în Sănătate și o infrastructură relevantă, care este interoperabilă și se bazează pe standardele UE. EHR, eRx și toate sistemele primare de e-Sănătate

sunt la locul lor.

Constatări:

Țara are un Sistem Informațional de Sănătate hibrid, care nu este centralizat și nici interoperabil. Actualul Sistem Informațional de Sănătate este deja depășit și chiar dacă funcționează acum, trebuie ajustat și actualizat. Trebuie adăugate noi funcționalități și, pe baza faptului că nu a fost construit pentru scalare, singura opțiune este reconstruirea acestor sisteme. Chiar și transferul datelor din sistemele vechi în ceva nou reprezintă o mare provocare. În prezent, 13 spitale lucrează cu SIA AMS, iar restul spitalelor publice au alte sisteme software pentru pacienți care nu sunt compatibile cu SIA AMS. Clinicile lucrează cu SIA AMP și acest sistem nu este integrat cu SIA AMS. Clinicile, centrele, spitalele, laboratoarele private au fiecare propriile sisteme de management al informațiilor care, de asemenea, nu sunt integrate cu SIA AMS sau AMP. Din acest motiv, HIS-ul trebuie reconstruit cu o nouă arhitectură în minte și trebuie proiectat cu o focalizare pe pacient. Acestea sunt prioritățile guvernului actual, dar în momentul de față sunt doar idei și niciuna dintre ele nu este implementată. Nici măcar achizițiile nu vor fi lansate în curând pentru dezvoltarea acestor servicii digitale, care în sine durează câteva luni pentru a face dezvoltarea și implementarea software-ului. În plus, Ministerul nu are încă o strategie clară de finanțare a dezvoltării infrastructurii de e-sănătate, ceea ce ar putea adăuga întârzieri suplimentare la implementarea serviciilor digitale de asistență medicală.

3.4 Inovație și Cercetare

Ipoteza 4: Țara are politici și mecanisme eficiente, susținând inovațiile în domeniul sănătății electronice și dezvoltarea de noi tehnologii de sănătate electronică.

Constatări: Moldova nu dispune de politici și mecanisme eficiente, care să susțină inovațiile în e-Sănătate și dezvoltarea de noi tehnologii de e-sănătate. Universitatea UMSF are un centru R&I și există câteva alte centre de cercetare în Moldova, dar niciunul dintre ele nu se concentrează pe e-Sănătate. Există mai multe proiecte și inițiative private care lucrează spre programe precum Orizont 2020 sau proiecte IT care urmăresc rezolvarea problemelor din sectorul sănătății din Moldova. Acestea sunt sporadice, nesusținute de guvern și au multe dificultăți în a atrage finanțare. Pentru a încuraja și eficientiza R&I în domeniul e-Sănătății, guvernul trebuie fie să

alocă resurse financiare publice pentru aceasta, fie să sprijine centrele de cercetare în atragerea de finanțare străină. În absența oricăreia dintre aceste acțiuni, C&I în Moldova pur și simplu nu se va întâmpla, iar resursele de cunoștințe existente (experți, cercetători, profesori, doctoranzi) vor curge pur și simplu către alte centre de cercetare din străinătate.

3.5 Capacitate, Competență, Resurse

Ipoteza 5: Țara a stabilit mecanisme pentru creșterea competențelor în domeniul sănătății electronice, inclusiv programe universitare și programe separate de formare/cursuri de calificare menite să îmbunătățească abilitățile digitale ale cetățenilor în domeniul sănătății electronice.

Constatări: Țara nu are programe menite să îmbunătățească abilitățile digitale ale cetățenilor în domeniul sănătății electronice. Abia există eforturi pentru a îmbunătăți competențele digitale ale medicilor și personalului medical. Până în acest moment, e-Sănătatea s-a concentrat mai degrabă pe medici, decât pe pacienți și, în acest fel, sistemul a fost cu ușile închise. În viitorul apropiat, vor fi lansate primele servicii centrate pe pacient (eRețetă, eProgramare etc.), iar atunci când se va întâmpla acest lucru, se va desfășura o campanie de conștientizare și educație. Nu există astfel de programe și/sau intenții clar definite în această etapă. Pe baza interviurilor, discuțiilor și cercetării documentare, se pare că îmbunătățirea competențelor digitale ale cetățenilor în domeniul sănătății electronice se află la baza priorităților guvernamentale.

3.6 Cooperare internațională, proiecte, inițiative

Ipoteza 6: Țara are o cooperare strânsă cu UE în chestiuni legate de e-Sănătate, inclusiv negocieri privind schimbul transfrontalier de informații privind sănătatea. Există platforme publice și private, care îmbunătățesc sectorul e-sănătății prin țară/regiune.

Constatări: Țara nu are o cooperare strânsă cu UE în probleme legate de e-Sănătate. Numai în timpul pandemiei de Covid-19 au fost făcute primele eforturi pentru colaborări UE-Moldova. EU4Digital și-a început cooperarea cu Moldova în 2020 și a întreprins câteva proiecte²¹ legate de Covid19 în 2020-2021. Dincolo de 2021, EU4Digital²² urmărește să sprijine Republica Moldova și vecinii săi în trei domenii prioritare ale sănătății electronice: interoperabilitatea transfrontalieră a sistemelor de sănătate electronică, adoptarea strategiilor naționale de sănătate electronică și lansarea de inițiative și piloți pentru realizarea de servicii de sănătate electronică transfrontaliere între Est, țările partenere și UE. Alte părți interesate din afara UE, cum ar fi OMS, Banca Mondială, Kusanone, au oferit asistență mai activ sectorului sănătății și în special eHealth.

4. Analiza de Media

Tabel 5. Analiza site-urilor web oficiale ale autorităților, instituțiilor de servicii responsabile cu funcționarea sistemului național de e-sănătate și organelor de statistică de stat.

²¹ <https://eufordigital.eu/modern-digital-platforms-for-a-better-pandemic-response-the-key-role-of-data-in-tackling-covid-19-in-moldova/>

²² EU4Digital este un program finanțat de Uniunea Europeană pentru a sprijini economia și societatea digitală. Link: <https://eufordigital.eu/library/eu-moldova-cooperation-newsletter-of-the-eu-delegation-to-the-republic-of-moldova/>

Numele publicației/Site-ul	Titlul publicației	Adresa web	Tipul publicației
Site-ul Ministerului Sănătății	Ordin privind utilizarea Sistemului Informațional Automatizat pentru Asistență Medicală Primară	https://msmps.gov.md/sites/default/files/legislatie/2.ordin_nr._1499_din_14.12.18_utilizare_sia_amp.pdf	Ordin/Hotărârea ministrului sănătății, decembrie 2018
Site-ul Ministerului Sănătății	Ordin cu privire la lansarea Transplantului SIA	https://msmps.gov.md/sites/default/files/legislatie/ordinul_nr._118_din_08.02.20013.pdf	Ordin / Hotararea ministrului sanatatii, decembrie 2013
Site-ul Companiei Naționale de Asigurări	Dezvoltarea sistemelor informatice AOAM ale CNAM Integrarea componentelor existente în a sistem informațional unitar și reglaj Funcționalități SIA AMP în scopuri de aliniere cerințele și regulile sale legale și nevoile CNAM	http://www.cnam.md/httpdocs/editorDir/file/Achizitiipublice/2019/SI/CAIET%20DE%20SARCINI.pdf	Descriere tehnică, 2019
Site-ul Companiei Naționale de Asigurări	Manual de utilizare pentru SIA AMP conceput pentru medicii de familie	http://www.cnam.md/httpdocs/editorDir/file/book/mf.pdf	Ghid de utilizare/Manual, 2018

Site-ul Universității de Medicină USMF	Aspecte ale relevanței cadrului legal Implementarea tehnologiilor telemedicale, de Oleg Lozan de la Școala de Management în Sănătate Publică	https://repository.usmf.md/handle/20.500.12710/4433	Lucrare de cercetare, 2011
Site-ul web al companiei IT din România (Developer of System) RSC	Sistemul Informational Automatizat Asistenta Medicala Primara (SIA AMP)	http://rsc.showminei.ro/ro/Sistemul-Informational-Automatizat-Asistenta-medicala-primara-SIA-AMP/	Descrierea sistemului și a proiectului, 2019
Achiziții.md (Platforma de achiziții publice)	Dezvoltarea sistemelor informatice (prescripție electronică) - anulat	https://achizitii.md/ru/public/tender/21007409/	Descrierea sistemului și a proiectului, 2019

Actuala infrastructură de sănătate electronică se bazează pe Registrul medical și este concepută pentru a ajuta gestionarea pacienților, mai degrabă decât pentru a oferi servicii digitale cetățenilor. Chiar și așa, există câteva instrumente digitale de e-Sănătate care pot fi folosite de cetățeni și acestea sunt: (1) SIA AMP – rezervare online la o programare la medic ²³; (2) Verificarea cazurilor de COVID-19 pe o hartă prin intermediul platformei ArcGIS²⁴ și (3) obținerea de informații despre vaccinul COVID-19 și descărcarea certificatului digital de vaccinare. Restul instrumentelor digitale și software-ului eHealth sunt concepute pentru a fi utilizate de medicii de familie, medicii spitalelor, personalul de conducere a spitalului și alt personal medical. În consecință, nu este un instrument de la guvernare la cetățean, ci un software de gestionare a informațiilor despre pacienți pe care spitalele îl folosesc pentru a optimiza managementul și operațiunile instituționale. Pacienții nu au o carte medicală digitală/dosar medical digital accesibil, ci mai degrabă, fiecare spital întocmește un dosar medical provizoriu pe durata șederii

²³ Acest serviciu digital nu a fost conceput pentru a fi utilizat G2C, așa cum au confirmat interviurile ulterioare. A fost conceput pentru a fi folosit de personalul medical, dar comunicarea cu privire la modul de utilizare a acestui sistem a fost înșelătoare. Acesta este motivul pentru care, pe baza reportajului media, pare un serviciu axat pe pacient.

²⁴

<https://gismoldova.maps.arcgis.com/apps/opsdashboard/index.html#/d274da857ed345efa66e1fbc959b021b>

pacientului în instituția respectivă. Aceste date nu sunt colectate într-o bază de date centralizată și nu sunt partajate cu alte instituții.

În ceea ce privește SIA AMP (rezervarea online a unei programari la medic), instrumentul nu a fost conceput pentru a fi folosit de pacienți, ci mai degrabă de personalul medical. Proiectul prevedea ca un pacient să sune la clinică, iar secretariatul să folosească acest tablou de bord pentru a rezerva întâlniri. În consecință, nu există o linie telefonică disponibilă. Platforma în sine nu prezintă opțiunea utilizatorului de a contacta o echipă de asistență pentru clienți sau de asistență tehnică. Platforma de descărcare a certificării vaccinului COVID-19 are o linie fierbinte²⁵ (linia verde) care este ușor accesibilă.

În ceea ce privește performanța SIA AMP, există foarte puține statistici și date disponibile online. Nici măcar Ministerul Sănătății nu deține datele despre câte programări au fost făcute prin intermediul acestui instrument digital, nici despre câte înregistrări de pacienți deține sistemul. Se presupune că CNAM este proprietarul acestor informații și date. Eficacitatea sa nu poate fi analizată în acest moment. Pe baza interviurilor, este util pentru medici și personalul medical.

Potrivit platformei publice Achizitii.md, a existat o licitație publică lansată de CNAM în 2019 pentru dezvoltarea funcționalității eRețetei. Valoarea contractului s-a situat în intervalul de 12 milioane de lei, ceea ce este estimat la 2,5 milioane de euro (cursul de astăzi²⁶), ceea ce pare o sumă rezonabilă pentru o astfel de funcționalitate, dar din cauza unor probleme tehnice licitația a fost anulată.

Aproape nu există informații statistice relevante cu privire la sistemele de sănătate electronică din Moldova. Singurele informații puțin relevante despre e-Sănătatea din Moldova sunt disponibile pe site-ul OMS, în Observatorul său global pentru e-sănătate²⁷.

Nu există programe de formare pentru dezvoltarea competențelor digitale în e-Sănătate, așa cum se reflectă în site-urile web oficiale ale autorităților și instituțiilor de servicii responsabile cu funcționarea sistemelor de e-Sănătate, organelor de statistică de stat. În discuțiile ulterioare cu reprezentanții Ministerului Sănătății, s-a clarificat că aceste programe de formare nu au fost niciodată o prioritate, deoarece infrastructura actuală de e-Sănătate este cu ușile închise, pentru a fi utilizată doar de medici și alte cadre medicale. Nu există niciun program național de pregătire a medicilor, dar au existat câteva materiale de îndrumare, câteva manuale și câteva videoclipuri de instruire online.

Tabel 6. O analiză a mass-media care acoperă cel mai intens activitatea sistemelor naționale de sănătate electronică:

²⁵ <https://certificate-covid.gov.md/contacts.php>

²⁶ Rata de schimb din data de 31.03.2022 (MDL-EUR)

²⁷ <https://data.amerigeoss.org/nl/dataset/who-data-for-republic-of-moldova/resource/599e606f-1ece-4c7e-989f-a35c69147500>

Numele publicației / Site-ului	Titlul Publicației	Adresa web	Tipul publicației	Caracterul publicației (negativ/ pozitiv/n eutral)
Ziarul de Gardă	Sistemul informatic automatizat în spitale (AMS): cum funcționează în Republica Moldova și ce cred medicii că ar trebui ajustat (2015)	https://www.zdg.md/stiri/stiri-sociale/sistemul-informational-automatizat-din-spitale-cum-functioneaza-in-r-moldova-si-ce-cred-medicii-ca-ar-trebuie-ajustat/	Articol care descrie modul în care sistemul funcționează în prezent și cum ar putea fi ajustat	"+/-" neutru
Monitor Fisc.md	Ministerul Sănătății lansează Sistemul Informațional de Sănătate pentru Resurse Umane în Sistemul de Sănătate – SIERUSS (2015)	https://monitorul.fisc.md/electronic_services/ministerul_sanatatii_a_lansat_sistemul_informatic_de_evidenta_a_resurselor_umane_din_sistemul_sanatatii_sieruss.html	Articol care documentează lansarea și principalele funcții	"+/-" neutru
EU4Digital	Analiza stării actuale a e-sănătății în țările partenere estice (2020)	https://eufordigital.eu/library/analysis-of-the-current-state-of-ehealth-in-the-eastern-partner-countries/	Raport Comparativ	"+/-" neutru
EU4Digital	Platforme digitale moderne pentru un răspuns mai bun la pandemie: rolul cheie al datelor în abordarea COVID-19 în Moldova (2020)	https://eufordigital.eu/modern-digital-platforms-for-a-better-pandemic-response-the-key-role-of-data-in-tackling-covid-19-in-moldova/	Descrierea infrastructurii electronice de management COVID	"+" pozitiv

Youtube	Ghid video online de programare la medic www.sia.amp.md	https://www.youtube.com/watch?v=_dfrVRDOWyE	Descrieți modul în care cetățenii pot rezerva online o programare la medic. Videoclipul are 936 de vizualizări.	"+/-" neutru
Noi.md, Mamaplus.md, newsmaker.md, protv.md	Rezervare online pentru programarea la medic	https://noi.md/md/news_id/52786 https://mamaplus.md/stiri/programare-online-la-medic https://protv.md/social/premiera-pentru-moldova-vezi-cum-te-poti-programa-la-medic-direct--806761.html https://newsmaker.md/rus/novosti/zapisatsya-na-priem-k-semeynomu-vrachu-v-moldove-teper-mozhno-cherez-internet-6097/	Articol de știri (2014) care explică disponibilitate a serviciului și cum funcționează.	"+/-" neutru
Moldstreet	Firma unui fost ministru al Finanțelor a lăsat medicina moldovenească fără software	https://www.moldstreet.com/?go=news&n=4285	Incident – platforma nu funcționează. Acum, în 2022, la momentul scrierii, este funcțional.	"-" negativ

În mass-media, sănătatea electronică este foarte slab acoperită, deoarece modul în care a fost proiectată infrastructura actuală nu este axat pe utilizator. Sistemele SIA au fost dezvoltate pentru a fi utilizate de către spitale și personalul spitalului pentru gestionarea informațiilor despre pacienți. Derivând din faptul că aceste sisteme nu sunt concentrate asupra pacientului, comunicarea către cetățeni despre eHealth nu a fost niciodată o prioritate. Singura funcționalitate eHealth care este deschisă cetățenilor este opțiunea SIA AMP pentru programarea online la medic. După cum se vede în mass-media, a existat o neînțelegere generală cu privire la ceea ce face acest instrument, deoarece dacă citim articolele de știri din 2014, se pare că acesta este un instrument pentru cetățeni, dar Ministerul Sănătății a spus echipei noastre de cercetare că nu a fost niciodată concepute pentru a fi folosite de cetățeni.

Instrumentul în sine nu este ușor de utilizat; tabloul de bord oferă totuși informații detaliate despre cum se face acest lucru. Oamenii știu în general foarte puține despre SIA AMP și despre faptul că se poate rezerva o programare online. Ceea ce se întâmplă de obicei este că oamenii sună la secretariatul spitalului sau al clinicii pentru programare. Când a fost lansat serviciul de rezervare (undeva în 2014), a avut loc un eveniment media de o zi în cadrul căruia toate portalurile media au reflectat povestea (PROTV, Noi.md, Newsmaker.md, mamaplus.md), dar nicio comunicare sau media regulată. acoperirea a fost făcută mai târziu. Pentru a încuraja cetățenii să utilizeze serviciile de e-Sănătate, este necesară o campanie media activă pentru a informa cetățenii cu privire la modul de utilizare a instrumentelor digitale. Acest lucru nu s-a întâmplat. Chiar și videoclipul „Cum să” de pe YouTube are foarte puține vizionări (936) pe parcursul unui an de când a fost publicat. Fără promovare media suplimentară, doar încărcarea unui videoclip nu va aduce rezultatele dorite în ceea ce privește acoperirea și educația cetățenilor.

În 2015, a avut loc un incident, când platforma a fost offline pentru o perioadă scurtă de timp din cauza unor neînțelegeri între autoritățile moldovenești și contractorul privat de software. Problema s-a rezolvat și platforma este în prezent activă și în funcțiune.

În timpul pandemiei de COVID-19, s-a făcut o comunicare mai activă cu cetățenii, dar aceasta nu a avut legătură directă cu e-Sănătate. La începutul pandemiei, în prima jumătate a anului 2020, a fost dezvoltat un instrument de monitorizare a cazurilor de COVID-19 pe o hartă²⁸. Platforma a fost dezvoltată în ArcGis și colectează date fizice de la toate spitalele și le introduce manual online pe platformă. Scopul acestui instrument este de a informa cetățenii care sunt zonele cu risc ridicat și în ce zone apar cele mai multe cazuri de COVID-19. Ulterior, autoritățile au dezvoltat și desfășurat o platformă²⁹ dedicată vaccinării împotriva COVID-19. Platforma oferă instrucțiuni detaliate despre câte persoane sunt vaccinate până astăzi, unde vă puteți vaccina și cum să descărcați certificatul digital COVID-19.

În cadrul programului EU4Digital, consultantul Martynas Daugirdas a lucrat în Moldova pentru facilitarea schimbului de informații privind datele medicale între Moldova și UE. Potrivit echipei EU4Digital, UE va sprijini Moldova în următorii ani în domeniile: interoperabilitatea transfrontalieră a sistemelor de e-Sănătate, adoptarea strategiilor naționale de e-Sănătate și lansarea de inițiative și proiecte-pilot pentru realizarea serviciilor de e-Sănătate transfrontaliere între Țările partenere estice și UE. Nu există programe de formare pentru dezvoltarea competențelor digitale în e-Sănătate, așa cum se reflectă în mass-media.

5. Recomandări

Adoptarea Strategiei și Planului Național de Acțiune

Ministerul Sănătății împreună cu Agenția de eGuvernare ar trebui să pregătească și să aprobe cât mai rapid strategia națională de e-Sănătate, care va deveni un fundament pentru dezvoltarea e-sănătății. Strategia ar trebui să stabilească conceptul de e-sănătate și să stabilească prioritățile

²⁸

<https://gismoldova.maps.arcgis.com/apps/opsdashboard/index.html#/d274da857ed345efa66e1fbc959b021b>

²⁹ <https://vaccinare.gov.md/>

principale în dezvoltarea e-sănătății în Moldova. Documentul ar trebui să definească cadrul general al domeniului, ar trebui să fie holistic și să acopere toate aspectele principale, inclusiv analiza stării actuale a sistemelor de e-Sănătate și guvernantă, interesul principalilor părți interesate și experiența internațională. De asemenea, Ministerul ar trebui să pregătească și să aprobe un plan de acțiune pentru implementarea strategiei.

Integrarea tuturor sistemelor informaționale

Ministerul Sănătății trebuie să preia controlul asupra informațiilor fragmentate și să asigure un management transparent al sistemului. În prezent, mai multe părți interesate au roluri mixte și ceea ce rezultă din acest lucru este că Ministerul nu are niciuna dintre seturile de date esențiale necesare pentru a monitoriza performanța sistemelor. Chiar și întrebări simple precum „Câți pacienți sunt în sistemul SIA AMP?” ar trebui să aibă un răspuns imediat, pentru că acesta constituie un indicator de performanță fundamental. Ministerul nu are acces direct la aceste date și nu are resursele necesare (inclusiv umane) pentru a monitoriza funcționarea sistemelor. În același timp, aceste date ar oferi perspective importante și ar putea ajuta la elaborarea politicilor bazate pe dovezi, luarea deciziilor și alte analize. Este ciudat că Ministerul nu monitorizează acești indicatori de bază și pe viitor este esențial să începem să facem acest lucru. Chiar și la etapa elaborării caietelor de sarcini pentru următoarele achiziții publice de servicii IT trebuie număidecât incluse mecanisme clare de control și monitorizare.

Construirea sistemelor centrate pe utilizator

Software-ul trebuie să fie construit cu o bază solidă. În procesul de dezvoltare a arhitecturii IT pentru e-Sănătate trebuie aplicate anumite principii de bază: accesibilitate, design centrat pe utilizator, interfață UX prietenoasă, design modular, astfel încât funcții suplimentare să poată fi adăugate ulterior. Pentru a realiza o infrastructură care funcționează bine, trebuie să fie contractați ingineri profesioniști și această achiziție publică nu ar trebui să se facă în funcție de cine oferă cel mai mic preț. Software-ul de calitate este cheia pentru furnizarea de servicii de calitate cetățenilor. Autoritățile și-au exprimat interesul și disponibilitatea de a lucra cu experți estonieni și alți experți din UE în domeniul sănătății electronice. Această prerogativă ar trebui urmărită.

Promovarea dezvoltării competențelor digitale în rândul medicilor și cetățenilor

Digitalizarea în domeniul sănătății poate rezolva mai mult decât o singură problemă mare. În Moldova există un deficit de personal medical, iar vârsta medie a medicilor este mai mare decât media UE. Aceasta este o consecință a migrației forței de muncă către țări cu condiții mai bune, inclusiv salarii și medii de lucru. În fiecare an, Moldova investește în educația noilor medici, iar după absolvire majoritatea din ei se mută în străinătate. Din această cauză, sistemul de sănătate din Moldova este în pericol de prăbușire, iar acest lucru s-a resimțit grav în timpul recentei pandemii de Covid19. Chiar și așa, această lipsă de personal ar putea fi, de asemenea, un factor de impuls pentru dezvoltarea mai rapidă a telemedicinii și a altor servicii digitale. Prima funcție a instrumentelor digitale este de a optimiza munca (procesele mecanice) și de a compensa parțial lipsa de personal instruit. Digitalizarea se poate dovedi a fi soluția la o problemă mai mare pe care o are Moldova. Dezvoltarea competențelor digitale la cetățeni în ceea ce privește e-sănătatea nu ar trebui să fie în partea de jos a listei de priorități. Atunci când se dezvoltă un nou sistem, este

important să se țină cont de nivelul actual de alfabetizare digitală, să se implice viitorii utilizatori și să se organizeze focus grupuri. Acest lucru va crește gradul de utilizare a instrumentelor digitale și chiar dacă este important să construim mai întâi instrumentul și apoi să îl promovăm, poate că merită să ne gândim deja la acest punct cum va arăta această campanie educațională și de sensibilizare. Dezvoltarea competențelor digitale ar trebui să fie pe ordinea de zi și ar trebui să fie o prioritate, chiar dacă moldovenii în mod implicit folosesc deja alte instrumente digitale (MPay, eSignature, MPass, rezervare online de servicii pentru diverse agenții de stat, eLearning).

Implicarea tuturor părților interesate și a deținătorilor de cunoștințe

Instituțiile medicale private dețin în acest moment mai multă expertiză în domeniul sănătății electronice și, prin urmare, ar trebui să fie consultate în mod activ de către minister în timpul construirii sistemului centralizat. În primul rând, pentru că se va aștepta ca instituțiile medicale private să folosească acest sistem. În al doilea rând, pentru că instituțiile medicale private au deja instalate sisteme destul de bune de gestionare a datelor despre pacienți.

Investiții în cercetare și inovare

Cercetarea și inovarea nu pot avea loc de la sine și trebuie valorificate. Creierile sunt o resursă și, dacă guvernul nu vine cu un sistem de valorificare a cunoștințelor și de sprijinire a inovației în centrele naționale de cercetare, aceste resurse vor curge în alte țări. Oamenii din Moldova sunt buni inventatori, dar, din păcate, nu sunt la fel de binecuvântați cu acces la resurse ca oamenii din țările scandinave sau din alte țări mai dezvoltate. Prin granturi, subvenții, încurajarea parteneriatelor, concurs de idei și alte instrumente, guvernul trebuie să lucreze pentru a încuraja cercetarea și inovarea.

Utilizarea lecțiilor acumulate în perioada pandemiei COVID-19

COVID-19 a fost un factor major de stres pentru sectorul sănătății din Moldova (la fel ca în alte țări) și a făcut un pic de claritate vis-à-vis componentele care trebuie îmbunătățite. Un lucru important este informarea cetățenilor despre performanța spitalelor (numărul de paturi disponibile, numărul de medici disponibili, numărul de zile de spitalizare per pacient în medie). Toate acestea pot fi puse la dispoziția cetățenilor sub formă de date deschise. Acești indicatori trebuie colectați automat și utilizați pentru analize la Ministerul Sănătății. Statisticile de e-sănătate sunt foarte utile și pentru managementul performanței. Pandemia a mai arătat că oamenii sunt slab informați și că creșterea gradului de conștientizare nu funcționează întotdeauna (rate scăzute de vaccinare împotriva Covid-19). Ceea ce a fost bine însă, este că la un clic fiecare cetățean poate vedea acum câți oameni au fost vaccinați în Moldova, câte doze au fost administrate, care este cel mai apropiat punct de vaccinare și cum se poate descărca cu ușurință certificatul digital de vaccinare online. Toate serviciile medicale pot fi făcute la fel de ușor de utilizat. Aceasta este una dintre bunele practici care trebuie extinsă.

ANEXE

Anexa 1: Informații și Surse

Site-urile web oficiale ale autorităților și ale altor instituții relevante:

- Website-ul Ministerului Sănătății: <https://msmps.gov.md/>
- Website-ul Companiei Naționale de Asigurări: <http://www.cnam.md/>
- Website-ul Agenției de guvernare electronică: <https://egov.md/ro>
- Website-ul Companiei Naționale de Asigurări Sociale: <http://cnas.gov.md/>
- Website-ul organizației PAS: <http://www.pas.md/ro/PAS>
- Website-ul Medpark: <https://medpark.md/en>
- Website-ul ONG-ului UIMSP: <https://uimsp.md/en/>
- Website-ul Universității de Medicină UMSF: <https://www.usmf.md/ro>
- Website-ul Agenției Naționale de Sănătate Publică: <https://ansp.md/>
- Website-ul SIA AMP: <https://sia.amp.md/>
- Website-ul SIA AMS:
https://ams.md/SIAAMS_Cardiologie/default.asp?user=undefined&
- Website-ul OMS: <https://www.euro.who.int/en/countries/republic-of-moldova>
- Website-ul EU4Digital: <https://eufordigital.eu/countries/republic-of-moldova/>
- Website-ul Serviciului de IT și Securitate Cibernetică: <https://stisc.gov.md/ro>
- Website-ul oficial al Guvernului cu privire la vaccinarea COVID-19:
<https://vaccinare.gov.md/>
- Platformă de Monitorizare a Cazurilor de COVID-19:
<https://gismoldova.maps.arcgis.com/apps/opsdashboard/index.html#/d274da857ed345efa66e1fbc959b021b>

Rapoarte:

- EU4Digital: sprijinirea economiei digitale și a societății în Parteneriatul Estic „Analiza situației actuale a sănătății electronice în țările partenere estice”, Raport comparativ (mai 2020).

Altele:

- Cea mai recentă versiune a NeHS,
https://www.who.int/goe/policies/moldova_Strategia-eSanatate-si-Planul-de-implementare2020.pdf?ua=1
- Buletin informativ privind cooperarea UE-MOLDOVA al Delegației UE în Republica Moldova – ediția a IV-a, <https://eufordigital.eu/wp-content/uploads/2020/11/Fourth-edition-of-the-EU-MOLDOVA-cooperation-newsletter.pdf>

Anexa 2: Chestionare

1. Legislația și politica în domeniul sănătății electronice

- Există o politică/strategie clară în domeniul sănătății electronice în țară?
- Există o politică/strategie separată privind telemedicină și/sau medicina mobilă sau interoperabilitate?
- Situația actuală în elaborarea și implementarea politicilor este satisfăcătoare?
- Enumerați cele mai profunde probleme/provocări/deficiențe în elaborarea politicilor de e-sănătate.
- În opinia dumneavoastră, cum ar trebui organizată elaborarea politicilor în domeniul sănătății electronice? Care sunt principalele priorități în această direcție?
- Care sunt principalele priorități pentru recentii guvernanți de eHealth?
- Ce acte juridice, adoptate în prezent în țară, sunt fundamentale în dezvoltarea direcției eHealth?
- Ce acte juridice reglementează dezvoltarea anumitor sisteme de sănătate electronică?
- Ce acte juridice reglementează telemedicina și/sau medicina mobilă, interoperabilitatea?
- Reglementarea protecției confidențialității datelor medicale și controlul pacientului asupra protecției confidențialității
- Regulamentul privind sistemele de sănătate electronică, legat de managementul COVID
- Reglementarea Big/Open Data, IoT în sectorul sănătății
- În opinia dumneavoastră, care sunt principalele provocări/probleme/deficiențe ale reglementărilor în domeniul sănătății electronice?
- În opinia dumneavoastră, cum ar trebui organizată reglementarea e-sănătății? Care ar trebui să fie principalele priorități în această direcție?

2. Guvernarea în domeniul sănătății electronice

- Ce autorități sunt responsabile pentru dezvoltarea și implementarea politicii/strategiei de sănătate electronică în țară?
- Ce autorități sunt responsabile pentru dezvoltarea și implementarea sistemelor de sănătate electronică? Telemedicina? Sănătate mobilă?
- Enumerați celelalte autorități cele mai relevante care ar trebui să fie implicate în proces?
- Care este repartizarea puterilor între autorități?
- În opinia dumneavoastră, care sunt principalele provocări/probleme/deficiențe în guvernarea eSănătății?
- În opinia dumneavoastră, cum ar trebui organizat managementul e-sănătății? Care sunt principalele priorități în această direcție?

3. Infrastructură și servicii de sănătate electronică

- Vă rugăm să descrieți sistemul/infrastructura/Arhitectura națională de informații în domeniul sănătății existente
- Țara folosește Standarde Deschise?
- Disponibilitatea infrastructurii de interoperabilitate (platforme de eHealth conectate și universale)
- Disponibilitatea sistemelor de evidență electronică a sănătății (EHR) funcționale/rezumat ale pacienților/Sisteme de informații pentru pacient (portalul pacientului) și alte sisteme de informare medicală.
- Disponibilitatea sistemelor electronice de prescripție (eRx)
- Disponibilitatea registrelor medicale electronice, sistemelor de răspuns în situații de urgență, telemedicină, sistem/infrastructură mHealth
- Disponibilitatea tehnologiilor digitale de gestionare a informațiilor COVID
- Nivel de integrare cu arhitectura/infrastructura e-guvernare
- Utilizarea datelor cu caracter personal, a serviciilor de acces bazate pe eID și non-eID și a altor servicii.
- Disponibilitatea tehnologiilor Big Data/Open data și Internet of Things (IoT) în eHealth. Colectarea și prelucrarea datelor.
- Tehnologii de e-sănătate în curs de dezvoltare
- Care sunt principalele realizări în dezvoltarea sistemului eHealth din țară?
- Puteți numi numărul de utilizatori ai anumitor sisteme de sănătate electronică din țară?
- Care sunt principalele probleme/provocări/deficiențe care sunt cele mai relevante în dezvoltarea sistemelor de e-sănătate ale țării?
- Enumerați acțiunile care, în opinia dvs., vor rezolva problemele enumerate mai sus / vor depăși provocările?

4. Inovație și cercetare

- Susține guvernul dezvoltarea inovațiilor și cercetărilor în domeniul sănătății electronice?
- Ce mecanisme de stimulare sunt utilizate?
- Vă rugăm să enumerați anumite programe de asistență.

5. Capacitate, Competență, Resurse

- Există fonduri publice disponibile pentru dezvoltarea e-sănătății?

- Ce autorități sunt responsabile să creeze și să implementeze politici de dezvoltare a competențelor digitale pentru utilizarea e-sănătății în țară?
- Cum apreciați nivelul actual de competențe digitale ale cetățenilor de a utiliza sistemul de e-sănătate din țară?
- Care este evaluarea dvs. asupra nivelului de competențe digitale necesare?
- Există programe, proiecte, inițiative în țară în domeniul dezvoltării competențelor digitale ale cetățenilor de a utiliza sistemele de eHealth?
- Care sunt principalele provocări/constrângeri în dezvoltarea competențelor digitale ale cetățenilor de a utiliza sistemul de e-sănătate?
- Ce măsuri trebuie luate pentru a îmbunătăți abilitățile digitale ale cetățenilor de a utiliza sistemul de sănătate electronică din țară?

6. Cooperare internațională, proiecte, inițiative

- Există platforme de schimb de bune practici e-sănătate disponibile în țară?
- Ce inițiative/proiecte, care sunt în curs de implementare sau sunt în proces de implementare în cooperare cu nivelul UE, ați putea să le identificați drept cele mai de succes? De ce?
- Enumerați cele mai de succes inițiative/proiecte/programe, din punctul dumneavoastră de vedere, din UE;
- Ce inițiative/proiecte/programe UE pot fi aplicate în țară? Cum?
- Cu ce instituții/organizații/organisme UE, în opinia dumneavoastră, ar trebui să coopereze țara noastră în vederea dezvoltării sistemului de e-sănătate?
- Ce forme de cooperare ar trebui folosite pentru a interacționa cu instituțiile/organizațiile/organismele enumerate?